

BUDA-PESTA

19 Decembrie st. v.
31 Decembrie st. n.

Va ești dămnece'a.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 51.

ANULU XII.
1876.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl.; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Recensiu ne

a supra novelcloru concurse pentru premiulu femeiloru romane.

(Fine.)

III.

„Sfirsitului lui Despotu voda“, novela istorica.

Se face o introducere, in care se espune istori'a domniloru din Moldova de la Alesandru IV pana la Despotu voda, . . . apoi :

I. „Nóptea e viforósa. Ventulu *végia* (!) in fricosiatu, norii ferbu si clocotescu . . . *Orcanulu nordicu sguduitu* din sehestrulu Moscoviei *alunga* si *nebusiesce* aerulu, norii *alérga mugindu mugete* in fricosiate . . . si *vuetulu alérga* prin vezduhu cá *izbend'a* pe cateloru (!)“

„Riurile spumédia, codrii vuescu cá si oriesii in portile iadului (!) Lupii urla si fierele s'ascundu de frica, *de furi'a naturei, de fri-c'a* lui Dumnedieu.“

„E ór'a noptii *cea grea*, ór'a neluceloru si a spaimeloru! E ór'a, candu balaurii din povesti iesu din pesterile muntiloru si *alérga* prin nori, purtandu fortuna si sbiciuindu pamentulu!“ . . . (Intru adeveru grozavu! Ce-a sè fia?)

„In Moldova, de la Sucév'a spre muntii Transilvaniei, intr'o *padure seculara* se vedu doi calareti, dóue figure negre mergéndu incetu.“

. . . Erá unu „berbatu“ (asiá scrie autoriulu cuventulu barbatu) si o fetitia frageda.

Ei se apropiara de o stanca *hurluita*, langa o *pétra cumplita*; acolo intr'o *poiéna* este unu mormentu cu unu monumentu de *pétra*. „Berbatulu“, mai bine dóra — *berbantulu* — prinse copil'a *peste bratiu* (!) apoi se plecà pe mormentu.

— „Ací sunt depuse — dice — osaminele celui mai bravu patriotu, Mario, ací dorme Vladioianu, a *carui memoria nu o uita Romanulu*, a *carui suvenire ne inspira*“ . . . Lacrimelme i curmara cuventulu si tacù. — Mai apoi spune barbatulu, cum a muritu ací Vladioianu, *pribégu obositu*, cum nainte de mórte : „*Nepóte*, dise betranulu cu o voce slaba, eu moriu, fi scutulu familiei mele . . . Si voi Romanii cei adeverati, ve infratiti, sè resbunati mórtea mea — nu pentru mine — pentru tíera!“

Vladioianu a fostu tatalu Mariei. — „*Maria* plangea amaru.“

— „Ór'a *cea cumplita* a sositu Mario! De adi incepu calea si nu me voiu oprí póte pana la tronulu séu la — *esiafodu*. Intre ori ce imgregiuràri, Mario, *crutia-mi* scumpulu teu amoru, *la tronulu séu la esiafodu* (!) *ne vomu intél-ni*!“ (In catro a apucatu de ací *bét'a féta* singura in puterea noptii, de si-iea remasu bunu mirele de la ea? si frumosu prospectu pentru

dins'a, — la casu sè ajunga si ea la esiafodu!)

Barbatulu, carele vorbi cu Maria este „Tomsia parcalabulu Sucevei si hatmanulu ostiloru moldovene.“

Ací in *padurea seculara* in aceea-si nópte viforósa convinu si alti trei partisani ai lui Vladoianu *fara scirea lui Tomsia* si conspira apoi *cu Tomsia dimpreuna* spre detronarea lui Despotu voda. „Asiá sè ne ajute Dumnedieu“, jurara. — „In acestu momentu esi lun'a de dupa unu noru. Si intr'alta margine a poienei se vediu unu omu naltu standu *pe pitioare* cu man'a redicata. Man'a cea redicata era négra ca carbunele.“

— „La Filipi!“ strigà. (Omulu est'a a vediutu si auditu asiá dara tóte!)

II. „Sér'a si-estindea arpile sale peste ora-siulu *printiariu* si *tóta* Sucéva era liniscita.“

Tomsia hatmanulu e in audientia la printiulu (va sè dica voda), elu intriga la vod'a contra partidei lui Lapusnénu, dice cà ómenii lui au fostu la mormentulu lui Vladoianu.

— „Hah! — (facea vod'a) — voiu *sapá* pamentulu Moldovei si-lu voiu semená cu cadavre (?) de boieri!“ — Domnulu e incantatu de Tomsia — si lu-*imbratiosia!*“ (Dar ce a ispravitu apoi man'a négra ca carbunele? N'a cunoscutu pe conjurati? Ce prostu atunci, cà i-a spariatu cu *Filipi* (sic) fara sè afle mai antâiu, cine sunt? — Séu cà autoriulu a folositu figur'a acést'a — vedi si mai la vale — numai asiá candu a socotitu, cà a facutu o descarcatura buna, — cum se ivesce popantiulu in puscaria la lovirea centrului; — si est'a lucru vechiu.)

Printiulu dà porunca *subparcalabului* sè prindia „pe trei lotri in haine boieresci“, cari au convenitu in acea séra in gradin'a lui Tache. (Câtu de bine este éراسi informatu vod'a despre tóte!) Tomsia mai desperá; — erau complicitii sei. — Pe la midiulu noptii unu aprodu presentà Domnului o cutia, in care era capulu *subparcalabului*. — Tomsia resufflà. — — Cu o óra mai tardiu se aflá Tomsia cu cei trei la olalta in gradin'a lui Tache si se mirau, cà cine a taiatu capulu *subparcalabului!* (Dar scopulu convenirii?!)

III. Ne aflàm intr'o vila, zidita de Despotu voda pentru *metres'a sa Nora*.

„Unu barbatu atleticu intra. Nora sare naintea lui si i dà man'a cu multa gratia. — „Ah! Tomsia (!) câte seri fara tine! . . . Femei'a apoi i *dadu* fruntea cà o copila mica si Tomsia o sarutà.“

Ei vorbescu de amoru si de politica. — Nor'a e unu bobocu de Pompadour. — Ea chiama pe Tomsia la tronul, — si dins'a sè-i fia dómna! Autoriulu dice, cà Tomsia o desemna in cugetu de *instrumentu spre ajungerea scopului*, cà apoi sè o *nimicésca*; — o lasa inse sè créda, cà i va fi socia.“ „Cine iubescu in lume cà si eu pe Nora? . . . angeru dulce!“

Nor'a spune apoi, cà ea a descapetnatu pe subparcalabulu si a scapatu pe cei trei conjurati. (Óbla marturisire!) — „Tomsia se *infiorà* de ea, dar facu *fatia esaltata*, o prinse in bratie cà pe o copila mica (!) si o *sarutà multu* . . . *multu* . . . Nora sorbiá din pocalulu amurului sedusa . . . béta (!)

IV. V. Era o séra frumósa. La Nora intra o copila tinera.

— „*Vorbesci, vorbesci*“ (va sè dica: *vorbescu*) — o invità Nora. — „Conjuratii sunt la pétr'a alba in ruinele monastirii, — si sunt tradati.“

— „Secretulu e descoperitu! — sberà Nora.“ Maria, càci ea este fetiti'a, continua:

— *Sucéva dorme, dar Sucéva e tréza. Sucéva nu scie nimic'a, dar Sucéva va avé mane esiafodu infricosiatu.*“ (Ce bulguire e ast'a?!)

— „De unde le scii aceste?“

— „Tomsia e mirele méu!“

„Nora rumeni si asudà *intr'unu momentu.*“

Urméza scena intre aceste dóue femei, *amendóue miresele lui Tomsia*. — Maria *abdice* de Tomsia, pentru a-i scapá viéti'a. — Afara se redica o furtuna infricosiata (din seninu, se tiene de scena) — Maria jurá! — Nora mantue pe conjurati. In midiloculu adunàrii *revolutionariloru Tomsia o strinse* (pe Nora) *in bratie.*“ — Conjuratii fugu si in fuga vedu in urm'a loru unu omu calare cu *man'a redicata. Man'a i era négra cà carbunele La Filipi!* strigà *ragusitu.* (Éراسi popantiulu!)

VI. Urméza o schitia istorica supraficiala.

Nora afla, cà e insielata de Tomsia (candu si cum?); ea cu doru sè-si resbune contra lui Tomsia lu-invita la unu „*randezvous*“ in casa; elu scie cu ce scopu ambla Nora si nu promisce *randezvous-ulu* (rendez-vous) in casa, ci „sub pólele unei paduri romantice.“ — Ací Tomsia este atacatu de mai multi aderinti ai lui Despotu si de Nor'a insa-si cu arm'a. Maria aflandu si ea — bunuti'a — de intêlnirea acést'a — (candu si cum?) apare in fati'a locului, impusca (in cine? nu se spune) Tomsia scapa cu fug'a peste unu riu, calulu i se innéca, elu inse totusi scapa (cum?) — Privi indereptu si éراسi vediu man'a négra.

„La Filippi, Tomsia! Si barbatulu erá Despotu voda insusi (!?) . . .

VII. De aci nainte se desvólta lucrurile in fuga. Revolutiunea irumpe. Tomsia se proclama Domnu. — Se naltia esiafodulu pentru Visznovszky, rivalulu lui Tomsia. — „Oh câtu sange s'a versatu . . . in lupt'a acést'a patriotica si santa (?)“

Nora „dupa *fidantiarca* (!) lui Despotu, frumseti'a ce domniá, farmeculu ce nebuniá — deveni unu vestmentu aruncatu.“ Ea se facu calugaritia, aflà apoi ascunsulu Mariei.

„Despotu voda cu câtiva armeni, apoi greci si maghiari, remasi in tiéra *esira* naintea lui Tomsia si se *predadura*.

O calugaritia intra la Tomsia, este Nora. „La tronu ne vomu intêlni! — dise cu o voce profunda, apoi tacu.“ „Tomsia *ingalbeni* cá *cér'a*, *ochii i vomau focu*.“

Vine veste prin alta calugaritia, cá Maria e mórtá. „Cine o a ucisu — *vorbesci* Anastasia?!“ „Eu! strigà Nora“ — *Tomsia lesina* . . . Se aduce veste, cá copil'a Norei (cu Despotu) inca e mórtá. „Nora esindu din odaia alergà ca o nebuna.“ — „Tomsia privi dupa dins'a si nu díse nimic'a.“ — „Apoi se scolà, *increti din frunte* (obligatu) cu severitatea unui domnitoriu tare — si intrà in sal'a curtii.“

Tomsia mai vediu odata pe Maria mórtá. „Intr'alta di si redicà esiafodulu.“

„O trimbitia sunà — si se taià Despotu voda Iacobu tiranulu Moldovii!“ — — —

Dupa ce amu espusu cuprinsulu acestei novele curiose, venimu sè ni dàm parerea :

Noi nu putemu aflà intentiunea novelei acesteia. — Ce a voitu autoriulu sè ni ofere in persón'a lui Tomsia, pe care — dupa cuprinsulu novelei — trebue sè-lu privimu de personagiulu principalu? — Unu Don Juan? — Unu Alcibiade *lesinatoriu*? — Nici unulu, nici altulu; ci ni-a plasmuitu o persóna de unu caracteru mascaritu.

Unde este acea eternisatu in istoria, cá Tomsia dupa ce conjurà mirés'a la mormentulu tatalui ei sè-i *crutie* (va sè dica *pastreze*) amurulu in viétia si dupa mórté, cu o óra mai tardtu s'ar fi dusu sè se iubésca cu metres'a altuia, si sè o incelue intr'unu modu nedemnu, *sarutandu-o multu . . . multu*, facundu-o in totu chipulu sè créda, cá o iubesce si cá ea i va fi dómna!? — Déca ar fi aceste in istoria, aru trebui retacute. Posteritatea nu are trebuintia sè-si aduca aminte de astfeliu de istorii galante, incopciate cu misieletatea de caracteru, de la cari nu póte invetiá nimica bunu, mai

alesu candu cetesce, cá ticalosii de aceste a comisu barbatulu celu mai laudatu alu naratiunii! — Inse aceste nu sunt in istoria, — si autoriulu nu i se póte iertá, cá si-a batjocuritu eroulu atátu de uritu, pe candu de lasá pe Nora sè-si resbune *amorul respinsu* de Tomsia, putea sè pastreze acestuia unu caracteru de si ambitiosu si egoisticu, càci tient'a de frunte i-a fostu domni'a — dupa cum descrie autoriulu evenimintele, — dar nemaculatu.

Ce trebuintia a fostu óre, cá autoriulu sè faca pe Tomsia, cui i s'a inchinatu nectarulu amorului in pocalu de auru, sè-lu sórba si din valàu?

Nora este cevasi mai bine caracterisata cá o *femeia frumósa*, cum i dice autoriulu; dar cá ea: „erá unu sóre, dar unu sóre, *de la care tóta faptur'a se potea incaldí*“ . . . aflàm, cá numai o esaltatia morbósa o póte dice. Si nu pricepem. cum vine Nora de-odata sè-si resbune contra lui Tomsia, dupace Maria abdisè cu juramentu de dinsulu, si acést'a inca nu i marturisisè, cá iubesce *numai* pe Maria.

Rol'a Mariei e falsa, candu cu tóte, cá se lapedase cu juramentu de Tomsia; totusi dupa intronare se pune si i scrie (o epistola fantastica, neintielésa) cá si mirelui seu.

Despotu voda erá sè fia personagiulu principalu alu novelei. Dara ce rola jóca dinsulu in decursulu naratiunii? — Tiene man'a redicata „si man'a erá négra cá carbunele!“ si la trei ocazioni striga: „La Filippi!“ — La *Philippi* inse nu ne-amu mai intêlnitu; a ramas dupa culise.

Despotu voda incheia tóte actele de conjuratiune cu amenintiarea acést'a, — o curioasa frasa in seclulu alu 16-le, — si totusi, sciindu séu trebuindu consecinte sè scie, cá Tomsia ambla sè-lu imburde de pe tronu, ca sè se puna elu in locu, dinsulu lu-tiene si mai departe in demnitatea de hatmanu si „lu-imbratísiea.“ — Ce inima iertatória pentru unu tiranu!

Autoriulu pretinde, cá ni-a scrisu o novela istorica, si noi din istoria, dupa novel'a Dsale, putinu scimu mai multu de câtu mai nainte. Sub domni'a lui Despotu provinu insemnate si interesante episode. (Lupt'a, pana a ajunsu la domnia. Desarmarea moldoveniloru cu ajutoriulu lui Bernovszky (nu Vernovszky) Motiocu, Stroitia si Revelles, persóne istorice. Cért'a cu Laszki pentru bani si doctorulu decapitatu. Intrigele lui Despotu cu secuii, coreligionarii sei contra lui Sigismundu. Isca-litur'a de *rege*. Mintiun'a cu cele dóue coróne tramise din ceriu. Episcopulu Lusiniu cu mu-

ierea sa, fét'a lui Melanchton. Scól'a din Cotnaru. Galbenulu de omu casatoritu. Revolt'a poporului din Hotinu pentru galbenu. Otravirea lui Lusiniu. Vestea falsa, cà Tatarii au atacatu tiér'a. Uciderea unguriloru si nemtilorulu pentru propagarea lateranismului. Inchiderea lui Despotu in Suceva cu 656 de ostasi. Aperarea de 3 luni. Intórcerea ostiriloru la capitala, unde cu sil'a au pusu Domnu pe Tomsia s. a.) cari trebuiau parte atinse in *decursulu* naratiunii, éra in partea cea mai mare (cu reflectiune la starea culturala a timpului, la viéti'a casnica, sociala si resboinica, la organismulu statului s. a.) *aveau sè fia obiectulu de actiune alu eroiloru*, **càci asiá se scriu novelele istorice**; autoriulu inse se multumesce a impartasi istoriculu (superrestractu din Sinkay) introductivulu si supraficialu, éra persónele putine istorice, ce si-a alesu, le ocupa totu cu lucruri neistorice, in tóta privinti'a *de nimic'a*.

Acum câtu pentru forma strictu, cá sè se póta face o idea despre cuprinsulu intregu, e destulu sè se ié in privire citatele facute. — Frase bombastice fara intielesu (Cetesce scen'a I.) Autoriulu la tóte scenele si cele mai nevinovate face introductiunea cu bombardonu; pune in miscare tóte elementele si sgâtiena pamentulu din titini, ca — sè scréma unu sioricelu! si candu a gatatu indata scóte si pe „baubau.“

Autoriulu caracteriséza asiá:

„Moldov'a erá tiér'a cea de lapte dulce“ (Ce fericiti sunt Moldovenii, ei innóta in lapte dulce. Ar urmá sè scimu, care e tiér'a de lapte acru si de alte bunetáti, ca sè se completeze sciinti'a geografica? Vedi ce dice Maria mai susu: „Sucev'a dórme etc. Tomsia: „Am statu la Dnistru, Nora, cu unu pitioru pe Dunare, cu altulu la Dnistru, cu ochii in Polonia“ — „Lapusnénu stá cu unu pitioru la Greci si cu unulu in Polonia“ (Vai de mine!) — „Barbatulu de o *compactiune* mai slaba“ — „Hain'a asternuta in *neglige* pe *dóue sinuri* ca *dóue paradise* (dora paradaise?) si undele bucleloru asternute peste ele cu o *gratia naiva pastoralá*“ (Ce sè mai vedi si sè mai audi!) — „Astfeliu vediuramu pe Tomsia, *ducandu egemonia* intre partisanii lui Lapusnénu“ (egemonia!?) — Vedi motto: „Moldov'a erá tiér'a eroiloru si Suceva erá capital'a Moldovii“ (Trénc'a, Flénc'a, bab'a Stanc'a!) etc.

Autoriulu nu scie gramatic'a; elu dice: Despotu voda cu cutare apoi cutare se *predadura*. „Cine, *vorbesci* Anastasia? *racni* Tomsia cu vocea *cutropitória* (Trebue mai multu?)

Autoriulu nu scie nici ortografia; elu scrié berbatu, indolcea, sanatosu, elu scosa si alte multe.

Sic *non* itur ad astra!

Cea ce amu observatu la cei trei autori de pana aci, suna si pentru multi alti literati de ai nostri.

Dumnia-loru facu pretenti'a de autori, fara a scí limb'a nici din punctu de vedere *gramaticalu*, nici *fraseologicu* si peste totu le lipsesce bogati'a cuvintelor.

Celu mai seracu dictionariu romanescu cuprinde sute de cuvinte, cari noi nu le scimu. Poftiti a deschide ori care dictionariu — déca aveti! — Celu mai simplu tieranu romanu are mai multa cunoscintia despre *idiotismele* limbei nóstre si scie esprimá ideile sale neasemenatu mai frumosu de câtu multi dintre noi.

IV.

„*Domnulu Tudoru*,“ novela istorica.

Lucrarea este mai multu unu romanu istoricu, càci trece preste marginile novelei. Cà romanu, opulu cu câteva indreptári s'ar puté dá publicitatii; mai bine ar fi inse sè se restringa la margini mai inguste, cá sè se póta sustiené continuu incordata atentiunea cetitorului, care si de altmintrelea cunósce sfirsitulu marelui barbatu Tudoru Vladimirescu.

Ne absolvámu de a estrage fabul'a acestei scrieri

Caus'a, cà nu ne-amu pututu dechiará pentru premiarea acestui opu este, cà opulu e pré mare si apoi:

Pentru cà autoriulu nu chiarifica de ajunsu motivele, cari l'au indemnatu si scopulu, care l'a condusu pe Tudoru la revolutiunea, in a carei frunte s'a pusu, ci trece cu pré mare genialitate peste esentialu, — pana ce in accidentalu este pré *expansivu* fara a fi precisu; — ba din contra imbuimacesce cu dese scenele, incâtu nu este destulu a ceti odata opulu, pentru a tiené miute cursulu intemplárilor.

Cu pré multa misteriositate, incungiura autoriulu persónele naratiunii. Asiá d. e. vedi pe Anastasia (in orgi'a nopturna din taber'a lui Ypsilanti — nu?) pe Ypsilanti, pe ómenii si contrarii lui Tudoru adese ori in actiune, si trebue sè ghicesci, déca sunt intru adeveru aceia, autoriulu nu vine de feliu séu fórte tardiu intru ajutoriu. Autoriulu inse trebue sè pórte pe cetitoriu de mana in mijloculu intemplamintelor cu ochii deschisi si nu orbecandu séu sè-lu traga dupa sine abiá resufandu, altcum trece cu atentiunea peste lucruri esentiali,

pentru că e cu mintea totu la deslegarea enigmei.

Avemu inca a imputá autoriului ici-cole si greutate in stilu.

Ne-a surprinsu totusi placutu operatulu de fatia, — si puteam dá o parere favorabila — comparativu cu celelalte trei — a supra „Domnului Tudoru“, — déca ni erá iertatu sè incercâmu unele netediri in materia si forma,

Umbrele Arboresciloru.

séu

Visulu lui Stefanu alu VI.

— Schitia dramatica. Dedicata fratelui meu *Alesandru*. —

(Urmare.)

Stefanu: Ce se dice? nu cumva cá... (Furiosu.) Nu cumva cá are? Minti! minti cá unu ticalosu, — visulu nu are, nu póte, dar nici cá-i iertatu sè aiba vr'o insemnatate... Nu, de o mía de ori nu. (Cugetatoriu.) Si totu-

Ioanu Risticu.

sè inlocâmu séu sè esplicâmu multele provincialisme, pe cari publiculu nostru cetitoriu nu le intielege, si inainte de tóte sè implantâmu fórfec'a rotunditória in materialulu indesatu pe 19 cóle.

In chipulu acest'a „Premiulu femeiloru romane“ nici cu asta data nu s'a pututu adjudecá nimerui.

Elia Traila.

si déca ar avé... déca se va realizá... O, nefericirea mea! (Nebunu.) Déca monstrieru ce me urmau cu atât'a furia, incâtu anim'a inghiatiá in mine, déca acei monstrieru me voru judecá si sentinti'a va suná: Perire! oh, nu póte sè fia!! Si totu-si déca si umbrele Arboresciloru voru pretinde resbunare, ér mormintele lor se voru deschide si adeverulu eternu va resuná cá prin o fanfara de la unu polu

pana la celalaltu, — si déca resunetulu va strabate aerulu cu unu vuietu de care se revólta chiar si iadulu cu furiile sale, ér ceriulu, lun'a, stelele, muntii si codrii petrunci de cuventulu adevéru mi-voru dice: „Stai, Stefane! tu ai petatu tronulu strabuniloru tei cu sange nevinovatu, tu esti ucigasiu!“ Uh! gróznica idea, inse mortii nu-si parasescu mormintele loru, — mortii nu invía! Aiurezu, dar consciinti'a me mustra, mi-sfasia anim'a. De ce si are omulu consciintia, càci aceea se contrariéza cu ambitiuinea si iubirea de sine. In timpulu nostru ambitiuinea este sóre si iubirea de sine isvoru, — intre sóre si isvoru — intre sóre si isvoru se víresce consciinti'a cá unu noru nepenetraveru, nimicesce radiele sórelui, cari neputendu strabate in isvoru, — lu-facu a vegetá, lu-omoru, si mórtea ast'a causédia dureri diavolesci . . . Vai! puterile tóte me parasescu, mintea me delasa. Ride de mine, vornice, cum ride satan'a de jertfele sale!

Vorniculu : O, Dóme! cum lu-parasesci!

Stefanu : (Móle.) Am visatu, cà ne ospetám in gradin'a palatului sub ceriulu limpede, ne petreceam animatu cu veselía si bucuría generala, — d'odata ceriulu se intunecá, ventulu suflá cu vehementia, nori grei acoperira orisonulu, unu vuetu grozavu strabatea din adanculu pamentului încátu mi se parea, cá s'a deschisu, portile infernului . . . Hah, ce vijelía! Ventulu urlá cu típete desperate, infioratóre, cu urlete cutrupitóre, monstruóse. Se parea cà vine geniulu resbunàrii siuerandu prin aeru, cu biciuri de focu, sè arda in lume pecatulu, crim'a, — sè persecuedie pe ucigatori. Hah! ce grozavu! O pausa si totulu érá in tacere — cumplita si infioratóre tacere, — atunci tacerea noptii fu conturbata prin unu típetu, la care ti-inghiatia sangele in vine, — érá paserea noptii care ne delectá cu concertulu seu. Abiá resunà típetulu si ceriulu cu tóta manía sa si-tramise elemintele sale. Fulgere si tresnete jocau cá fulgii de néua prin aeru, ér stejarii seculari erau aredicati din radechinile loru si spre rusínea naturei purtati de ventu cá niste paingini. Intr'unu astu-feliu de momentu rataciam isolatu de toti in o desiértatiune, — aruncatu cá unu valu de furiele elementelor. Ah, pentru antái'a óra a intratu fric'a in sufletulu meu, — asiá tremurám — pecatulu, pecatulu! . . . Voiám a me ascunde in adencimile pamentului, dar si dinsulu mi-a denegatu spriginulu. Candu d'odata mi se parea a audi resunetulu trimitieloru, cari ves-

tescu sosirea unei armate, sperantia nóua mi-inspirá víetia, alergu in directiuinea de unde se audiá sunetulu — sperám mantuire, rapede, rapede sborám inainte. Grozavu! Pamentulu se despica d'odata inaintea mea, aruncandu din adencimile sale o massa de schelete de ómeni, cari me incungiurau si se alipiau de mine. Hah ce grozavía! Mortii si-au parasitu mormintele loru! (Pausa.) Minti, limba de sierpe, minti! mortii nu invia! Si déca aru si invia, atunci de o alta natura trebue sè fia invierea loru, — nu iadulu, de care se infióra si spiritele pecatelor. (Se asiédia intr'unu bratiariu si se invelue mai tare in mantéu'a sa de nópte.)

Vorniculu : (Cu o vóce durerósa.) Vai Dóme! si elu dice sè ridu, pe candu anim'a mi se infióra! Ce visu! Éta man'a provedintiei! Mórtea Arboresciloru va fi si mórtea lui.

Vorniculu : (Trezindu-se din meditatiune.) Cetele de schelete me incungiurau si mi se inchinau, da, càci eu sum stapanitoriu, Domnulu Romaniloru. Si éta incepura a jucá, tunetele si vuetulu satanicu li érá music'a . . . Ce jocu spurcatu! cletinau din capete si mizimbiau unu zimbetu care ti-dictéza mórte, si te face sè-ti pierdi mintile. Joculu nu durá multu, tóte umbrele se retrasera, érá sè urmeze ceva insemnatu. Si intr'adeveru, én asculta!

(Finea va urmá.)

Lazaru P. Petrinu.

In giurulu lunei.

— Romanu, de Jules Verne. —

(Urmare)

Afara in spaci, si in laintrulu glontiului érá intunericu fórté mare. Caletorii nostri fure siliti sè aprinda gazulu, cá sè se véda unii pe altii. Inse lumin'a nu petrunse si afara, acolo remase totu intunericu cá mai nainte. Disparú pamentulu, disparú lun'a, disparú laturea luminata a lunei. Ei se aflau la partea intunecósa a lunei, care inchise dinaintea loru sórele si pamentulu.

Acésta parte a lunei nici odata nu vede pamentulu, catra care totu-de-una aceea-si lature e intórta.

Unic'a delectare a loru érá cerulu plinu de stele, in mijloculu acestora unu cercu negru, lun'a intunecósa.

Dinsii multu timpu se delectara in acésta vedere pré interessanta. Dar in sfirsítu i desteptá unu simtímentu neplacutu, care deviní totu mai puternicu: frigulu.

— Ce frigu grozavu e p'afara! — dise Ardan. Óre nu l'amu puté mesurá?

— Ba sè-lu mesurám, acum séu nici odata, — respunse Barbicane. Dar cum?

— Usioru. Vomu aruncá afara termometrulu, si acel'a, cá celalalte obiecte, va vini cu noi. Peste o

óra voiu intinde man'a dupa elu si lu-voiu trage in laintru.

— Cu man'a? N'ar fi bine. Man'a ti-s'ar arde si inghiatiá de odata. Nu-lu vomu aruncá dara cu man'a, ci legandu-lu de o sfóra, lu-vomu tiné si trage de acest'a.

Asiá si facura. Ori cátu de iute deschisera dinsii usi'a, totusi intrá in o secunda fórte multu frigu. Peste jumetate de óra éراسi traserá in laintru termometrulu.

Acel'a aretá 140 graduri (Cels.) sub O. Si acésta nópte cu frigu atátu de cumplitu in luna duréza 15 dile.

IX.

Parabola séu hyperbola?

Spre norocire caletorii nostri nu fure condamnati sè pribegésca 15 dile in acéstn nópte fara lumina. Glontiulu loru, de candu parasi polulu nordicu alu lunei, se incovoia in directiune sudica, peste suprafati'a pamentului, totu cu aceea-si iutiéla, si usioru se putea calculá, cá mai de graba decâtu dóue dile va si esi din umbr'a acestuia.

Caus'a acestei incovoiári fu atragerea lunei, care de si nu erá de ajunsu spre a mijloci cá glontiulu sè cada in luna, totusi ajungea pentru cá din candu in candu sè schimbe directiunea glontiului.

Acésta putere de atragere se desvólta si a supra planetelor si cometelor. Ast'a e caus'a elipsei in caletorii'a loru. Unele dintré comete ambla atátu de strimbu, incátu in veci nu se rentorcu pe aceea-si cale. Acésta cale strimba se numesce apoi parabola séu hyperbola.

Parabola cu o iutiéla anumita, hyperbola cu o iutiéla anumita mai mare.

Barbicane si Nicholl, cei doi invetiati, incepura sè se dispute a supra temeí, déca mersulu loru in giurulu lunei e parabola séu hyperbola?

Barbicane sustinea, cá e parabola; Nicholl reflectá cá e hyperbola. Apoi incepura a calculá, si implura o multíme de diuarie cu x, sinus si cosinus. Dar nici unulu nu fu in stare sè invinga pe celalaltu.

In sfrisitu inse Mihaiu Ardan interupse disput'a cu o propunere fórte potritrivita.

— Oh! voi, — dise elu, — domni cu sinus si cosinus, pentru ce ve disputati? Unde ne conduce acésta parabola?

— Nicairi.

— Nu in luna?

— Nu.

— Nu pe pamentu?

— Nu.

— Asiá dara in infinitu?

— Acolo.

— Si unde conduce hyperbol'a?

— Totu acolo.

— Asiá dara e totu una, ori care e calea nóstra din aceste dóue. Nu puteti decide, cáci n'aveti spre acestu scopu nici unu documentu positivu. Si apoi si déca ati puté decide: nici un'a nici alt'a nu pòte sè stramute sórtea nóstra.

Ardan avea totu dreptulu. Disput'a loru erá fórte nepotrivita si fara de prospectulu unui resultatu.

Vinitoriulu loru erá decisu. Déca nu voru peri de fòme si de sete, voru trebui sè móra totusi in tim-

pu scurtu pentru lips'a aerului, — presupunendu, cá pan'atunce nu voru inghiatiá.

Nóptea durá in continuu, de si pe pamentu erá deja diu'a. Dar ei nu puteau vedé nici pamentulu, nici diu'a acestuia. Inaintea loru stetea lun'a. De odata in acestu cercu intunecosu aparú unu punctu scliciosu. Se facú o rosiétiá ardienda si se reversá o lucóre schinteiatóre.

Ce a fostu acést'a? Fara 'ndoiéla, unu vulcanu esplodatoru! Irumperea focului din laintru alu lunei. O vedere, pe cátu de sublima, pe atát'a de mangaiatóre, in intunecimea noptii: acestu corpu cerescu intunecosu asiá dara totusi nu este arsu, nu este fara viétiá! Cá arderea sè se póta indeplini, se poftesce aeru, cu oxigenu. Asiá dara celu putinu pe partea aceea a lunei totusi se afla aeru.

— E cu putintia, — dise Barbicane, — inse nu se póte dice cu siguritate. Vulcanulu, prin descompunerea chemica a unoru materii, insu-si póte sè produca oxigenulu trebuinciosu pentru ardere, fara cá acel'a sè se póta gasi si pe suprafati'a pamentului.

Jumetate de óra dupa exploziune, activitatea vulcanului incetá si urmá éراسi intunecimea de mai nainte.

Nu peste multu inse se ivi o aparintia nóua. Acésta aparintia fu mai importanta, decâtu cea precedentá; erá amenintiarea unui pericolu nou si positivu.

De odata aparú din eteru o massa gigantica. Erá cá o luna, dar o luna alba ardienda, si de o lucóre cu atátu mai orbitóre, cáci despicandu intunecimea completa inaintá repede spre ei. Barbicane, Nicholl si Ardan se uitara unii spre altii, si fati'a loru oglindá spaim'a cea mai cumplita.

— Ce-i ast'a? — esclamá Ardan.

— Éراسi unu meteoru, aprinsu in mersulu seu grabnicu.

— Asiá dara totusi suntemu incungiurati de aeru, — dise Nicholl.

— Acesti meteori póta in sine conditiunile arderei loru, si n'au trebuintia de aeru, cá sè se aprinda.

Globulu de focu parea a fi cam in departare de 100 lieu, si in diametru erá cam de 2000 metrii. In fia-care secunda inaintá câte trei lieu, si fiindu cá parea a vini dreptu spre ei, se putea asteptá cá in 3—4 minute sè sosésca la glontiu.

Caletorii nostrii erau ómeni curagiosi, cu sange rece, — cu tóte aceste inse i cuprinse o spaima, ce nu se póte descrie. Ei remasera muti si nemiscati. Glontiulu loru parea a fugi dreptu spre mass'a de focu, cá si candu ar fi saritu in vârtejulu de flacare.

Barbicane apucá man'a sotiloru sei, si toti trei se uitau cu ochii inlestatu spre lucórea orbitóre a corpului albu ardiendu. Ei credeau, cá sunt perduto, cá nu mai este mantuintia.

Dóue minute mai tardiu dupa aparinti'a repentina a meteorului (dóue vécuri de spaima!) glontiulu mai cá ajunse lu elu, candu de odata mass'a de focu esplodá cá o bomba, dar fara nici unu sgomotu — in eterulu fara aeru, unde sonulu nu are organe, cáci acel'a numai prin miscarea straturiloru de aeru devine audibilu.

Nicholl scóse o exclamatiune puternica. Toti trei sarira la feresti. Ce condeiu ar fi in stare s'ó descria, ce penelu ar puté sè-si gasésca colori destulu de viue spre a zugraví fidelu grandeti'a scenei ce se desvólta inaintea loru?

Câte-va mominte lucórea generala fu atâtu de mare, încâtu partea nevisibila a lunei deveni veduta. Si ceea ce ochi omenesci n'au pututu inca sê vedia, acesti trei caletori putura sê zarésca bine.

Ce vediura dinsi? Niste nori de-a supra corpului cerescu, din cari esira nu numai piscurile muntiloru, dar si obiectele de marime mediocra, si chiar si cele mai mici cratere. Apoi niste siesuri nemarginite, dar nu pustiîi seci, ci mari adeverate, in cari se oglindá frumosu foculu artificiosu de-a supra loru. In sfirsitu niste intunecimi, cari de siguru erau paduri.

Intr'aceste schinteile se stinsera rîndu pe rîndu, si urma érași nóptea intunecósa de mai nainte.

Fara 'ndoiéla, caletorii nostri de asta-data scapara din pericolulu celu mai mare.

Erá dupa miédia-di la 5 óre si jumetate. Nicholl, ocupandu-se in continuu cu telescopulu seu, pe partea de la miédia-di a lunei observá unu punctu luminatoru. Acest'a nu erá nici vulcanu, nici meteoru, ci sórele.

— Sórele, sórele! — esclamara caletorii cu bucuria, si nici odata omu pamenteanu n'a simtitu inca usiorare mai mare decâtu ei — in momentulu acest'a.

Acel'a erá polulu sudicu alu lunei. Pe langa acel'a chiar asiá trebue sê mérga, cá si cum au trecut pe langa celu nordicu. Asiá dara ei incungiurara lun'a. Asiá dara calea loru nu mai e parabola, nici hyperbola . . .

— Ci ellipsis, — incheiá Nicholl.

Ei dara voru rateci in eternu in giurulu lunei, glontiulu loru va devini lun'a lunei, drabantulu acesteia. Grozava idea!

X.

Polulu sudicu. Cestiuni de viétia.

Si totusi acésta idea continea unu ce mangaiatoru. Celu putinu voru vedé pamentulu fagaduintiei sperantiei loru, cá Moise odinióra Canaanulu, — de si nu potu pasi pe elu. Si dóra voru fi in stare a vegetá inca 15 dile, candu sórele va luminá partea neveduta a lunei, si astu-felu o voru puté studiá, — si apoi, dupa acésta placere innalta, voru muri cu bucuria.

Si ei totu inaintara intocmai precum calculara. Vediura muntii de pe luna, cáci erau numai in departare de 50 chilometrii de polulu nordicu. Acesti munti ni sunt bine cunoscuti. Astronomii i-a si mesuratu. Scimu câtu de nalti sunt. Innaltimea loru s'a mesuratu din umbr'a loru. Galilei fu primulu, care a constatat in luna esistinti'a muntiloru. Apoi Beer si Mädler completara acésta descoperire.

Glontiulu loru inaintá destulu de repede a supra muntiloru de la polulu sudicu. Intre acestia celu mai interessantu e Tycho, care se póte vedé si de pe pamentu cu ochii liberi. In giurulu lui o multime de munti mai mici.

— Ah! — suspiná Ardan, — ce singuretâti liniscite! Câte orasie s'ar puté fondá aice! Câti ómeni necesiti de pe pamentu aru puté sê locuiesca aice in pace si linisce!

— N'aru incape toti aice, — response Barbicane glumindu.

Intr'aceea dinsi nici nu observara, cá radiele sórelelui érași respandira caldura, si astu-felu loru li

erá mai caldu. Repedile treceri ale naturei, din frigulu celu mai mare in caldur'a mare, par cá voiau sê-i deprinda cá sê póta deveni seleniti (locuitori de luna.)

A devini seleniti! Acésta idea érași desteptá in ei intrebarea: déca sunt in luna locuitori? Dupa esperintiele loru de pan'acuma, puteau sê respunda mai siguru la acésta intrebare.

— Dupa parerea mea, — dise Barbicane, — cestiunea se imparte in dóue parti. Antâiu: este óre lun'a locuibila in starea-i de fatia? Si a dóu'a: avutu-a ea óre candu-va locuitori?

— Pré bine, — dise Nicholl, — sê cautámu dar a deslegá cestiunea prima!

— Marturisescu, — response Ardan, — cá eu nici acuma nu potu sê respundu nimica la acésta intrebare.

— Eu, — grai Barbicane, — credu a puté respunde positivu, cá nu! Amu pututu constatá, cá aeru nu incungiura lun'a, prin urmare nici ómeni nu potu sê locuiesca pe ea. Incâtu pentru intrebarea a dóu'a, trebue sê respundu, cá óre-candu-va au locuitu si in luna ómeni intocmai cá pe pamentu, — candu adeca si lun'a erá incungiurata de aeru cá si pamentulu. Tóte semnele aréta, cá nu me insielu in presupunerea mea. Totu ce am vedutu in luna, ni aréta, cá trecutul lunei a fostu cá si presintele pamentului, — si cá starea actuala a lunei ni aréta, cá intr'o oglinda, viitorulu pamentului.

— Prin urmare dara, — lu-intrerupse Ardan, — lun'a ar fi mai betrana decâtu pamentulu?

— Ba, inse ea a imbetranitu mai de graba. Compunendu-se amendóue din materii ardiende, a fostu unu ce naturalu, cá lun'a — cá massa mai mica — sê se recésca si sê inghiatie mai curendu decâtu pamentulu.

— Asiá dara si pamentulu are sê tréca prin acésta fasa?

— Negresitu.

— Candu?

— Déca straturile lui voru fi atâtu de gróse, încâtu caldur'a din laintru nu va puté strabate prin ele.

— Si óre candu va urmá aceea?

— S'a calculatu, cá pamentulu se va reci de totu in decursu de patru sute de mii de ani.

— E bine, ce-mi pasa. Pan'atunce noi nu vomu mai traí.

— Nu ni póte pasá, cáci nu vomu mai traí noi de acuma pe pamentu.

— Ai dreptu. Dar unde mergemu?

Intr'aceste glontiulu totu inaintá. In diu'a urmatóre ajunse érași la punctulu neutralu.

In momentulu acesta Barbicane, carele stetea la o ferésta, se rentórsa catra sotii sei.

— Cademu, — dise elu cu fatia inspaimantata.

— In luna? — intrebá Ardan.

— Ba. Pe pamentu, — response Barbicane.

Grozava cadere — din o innaltime de 100,000 lieu. Si inca cu iutiéla din ce in ce crescénda.

— Suntemu perduti, — dise Nicholl.

— Dómne apera si feresce? — response Barbicane.

Si glontiulu, cá unu meteoru, cadea, cadea, cadea, spre pamentu.

(Finea va urmá)

S A E O N U ?

Calindarul septymanei.

Duminea înaintea Nascerii. Evang. Matheiu Cap. 1 st. 1-24.

Dumin.	19	31	S. Mart. Bonifaciu.
Luni	20	1	Sf. Ierom. Ignatiu. ☉
Marti	21	2	Sta. Mart. Iuliana.
Mercuri	22	3	Sta. Mart. Anastasia.
Joi	23	4	S. S. diece Mart. din Crit.
Vineri	24	5	Sta. Cuv. Mart. Eugenia.
Samb.	25	6	(+) Nasc. Domn. n. Isusu Christosu.

Ioanu Risticiu.

De candu resboiulu de fatia între serbi si turci a isbucnit, numele unui barbatu a fostu adese ori amintitu în tôte diuarele. Acestu barbatu este Ioanu Risticiu, pan'acuma ministru de esterne alu Serbiei, capu alu partidei nationale liberale, care partida cu totu a dinsulu doriá unu resbelu între Sêrbi si turci. Prin urmare dara cu totu dreptulu se pôte dice, că urditorulu acestui resboiu este Risticiu.

Din acestu punctu de vedere este dara chiar la timpulu seu, că — afara de portretulu acestui barbatu — sê mai publicâmu si niste schitie biografice ale lui, că astu-felu cetitorii nostrii inca sê-lu cunôsca.

Ioanu Risticiu fu nascutu la 1831 în Craguievatiu. Studiile mai inalte si le faci la universitatea din Heidelberg, si le incheiá la Paris. Sub domnirea lui Carageviciu figurá ca secretaru în ministerulu de interne, mai apoi fu numitu siefu de sectiune. Rentorcându-se Milosiu Obrenovicu (1858,) lu-numi secretarulu deputatiunii care s'a tramisu la Constantinopole. În acêsta missiune si-incepù Risticiu carier'a diplomatica.

Mai tardiu Mihaiu Obrenovicu III, care recunoscu în elu eminentele calitâti spirituale, lu-tramise la Pôrta, în calitate de represintantu alu Serbiei. Abiá petrecù inse acolo câtu-va timpu, candu tunurile turcesci érasu incepura sê bubue sub Belgradu, (în 1862,) si bombardarea orasiului se incepù. Risticiu avù atunce missiunea de a complaná cestiunile atâtu de complicate; elu reusi fôrte bine, căci peste cinci ani turcii desiartara tôte forturile sêrbesci si le pre-detera Serbiei. Acêst'a fu cea mai stralucita afacere diplomatica a sa, căci rezultatulu câstigatu se pôte atribui numai istetimii lui.

La anulu 1867 rentorcându-se Risticiu din Constantinopole, principele Mihaiu lu-numi ministru de esterne. Ér în anulu urmatoru lu-insarcinâ cu missiune diplomatica în Viena, Berlinu si Petersburg, spre a negociá a supra încetării capitulatiuniloru. La Berlinu primì elu scirea, că principele Mihaiu fu ucisu (în 10 iuniu 1868) în gradin'a Topsisideru.

Prin uciderea principelui de siguru ar fi urmatu în Serbi'a o anarchiá fôrte periculôsa, de cumva în urmarea initiativei si insarcinării lui Blaznovatiu — Risticiu n'ar fi plecatu indata la Paris, că sê aduca de acolo la Belgradu pe tinerulu de 14 ani Milan Obrenovicu, care studiá tocmai atunce în Francia. Risticiu lu-aduse, si poporulu lu-proclamâ principe.

Noulu principe fiindu minorenu, se formâ unu guvernulu provisoriu de trei membrii, compusu din

Blaznovatiu, Gavrilovicu si Risticiu. Acest'a guvernâ pana la 1873, candu principele devini majorenu. În guvernulu compusu atunce, Risticiu devini ministru de esterne si mai tardiu siefulu consiliului de statu.

Precum dîseramu la inceputu, în timpulu din urma, de candu s'a pregatitu si a eruptu resboiulu între serbi si turci, Risticiu érasu a fostu ministrulu de esterne în Serbi'a. Dicemu „a fostu“, pentru că în urmarea incidentului cu monitorulu „Maros“ — despre care relataramu în nrulu trecut — dinsulu si-a datu dimissiunea dimpreuna cu întregulu ministeru. Pan'acuma inse nu s'a mai formatu altu ministeru, si — pare-ni-se — că érasu o sê remana totu elu.

E bine, ori ce va urmâ, nu se pôte negá, că Risticiu e unu barbatu, de care putini a avutu Serbi'a. Are talentu, cultura, energiá si este fôrte siretu.

Echou din Satmare.

— 25 decemvre. —

Multu stimat dle Redactoru!

De unu timpu în cõce Romanii din comitatulu Satmariu în genere, si Romanii situati în giurulu Codrului, asiá numitii „Codreni“, întielegându-si scopulu sublimu la care trebuie sê tinda: civilisatiunea morala — emuléza în cladirea bisericeloru pompõse si scõleloru bine organizate. Cu bucuria voui sê ve notezu câte-va date.

Comunele romane de rangulu primu în lungulu Somesiului, incependu de la Satmariu pana la Baia-mare, cladira niste biserici fôrte frumõse. Asiá vedemu acêst'a în comunele: Lipou, Borhidu, Vesmortu, Pomi etc. si de vomu luá în consideratiune, că comunitâtile bisericesci satumarene n'au patronu — glori'a loru este multu mai mare.

De curendu avui fericirea a participá la binecuvântarea bisericiei din Medisia-Romana, tienuta în diu'a de S. Nicolau 18 dec. a. c., o comuna, situata pe unu locu pitorescu, la umbr'a Codrului faimosului Pinteá!

Unu locu mai romanticu decâtu acesta de abiá se afla în pregiuru. De catra resaritu comun'a e limitata de Codrulu betranu, ce si-redica cu fala piscurile inalte, si crescute cu stejarii seculari, ér giuru — impregiuru de niste paduri dese, abundante în fere selbatece. Comun'a se estinde în lungulu unei valcele ce curge din Codru spre periulu Homorodu si pe dóue cõste de coline. Betranii carunti din comuna si astadi povestescu istori'a comunei, care odiniõra érá mai mica si asediata în buzele Codrului, ér biseric'a loru mitutica de lemnu, stabilita pe fundamentu de bolovani — conformu satutielorulu muntene — érá afara de satu intr'o departare de 1/2 óra. Cu timpulu crescându numerulu locuitoriloru, estirpau cu încetulu padurile folosite pan'acù de pasiune, si, fiindu că torintele ce curgea între casele loru esundandu dese ori li-causá daune — s'au mutat în locul unde se afla astadi.

Biseric'a de lemnu puciuu renovata sustâ pana în dilele nôstre, candu apoi satenii vediendu-o de pré mica pentru încaperea credintiosiloru, — decisera a cladí bisericu de petra.

Preotulu loru de câti-va ani mai nainte, dlu I. Antalu li sprigini hotarirea nobila si apucandu-se cu seriozitate la lucru, — nu peste multu fu redicatu altariulu cultului divin, ér zidulu întregu, cu dosulu catra resaritu situatu pe o colina, par' că domina întreg'a comuna.

Dar zelosii credinciosii nu stetera locului, ci conformu imnului Psalmistului esaltatu de marirea casei Domnului, — sub conducerea preotului prezentu Ioanu Farcasiu zugravira internulu bisericeii, ér iconostasulu aruitu in abundantia si împodobitu cu picturile si ciradele dupa recerinti'a gustului modernu, — face impresiune suprindietoria in animele spectatoriloru.

Afara de biserica, satenii setosi dupa sciintie si cunosciintie mai inalte, — de cari fusese lipsiti pan'aci, cladira scôla spaciôsa, conformu prescriptelor legii de invetiamentulu popularu, si procurara instrumentele necesarie pentru studiu.

Acum deca vomu luá in consideratiune, că locuitorii acestei comune marunte — numerandu abia 5—600 suflete — tôte aceste le efeptuira din puterile loru proprie, din materialulu câstigatu cu multe sudori si osteneli, fara sê fia ajutorati de cine-va, — suplicandu indarnu la locurile mai inalte civile si bisericesci, — trebue sê ne plecâmu si sê esprimâmu tributulu recunosciintei si laudei adeveratu meritate!

Acestu esemplu frumosu a însufletitu si pe locuitorii din comun'a vecina Solduba. La staruintiele preotului lor, carele asemene e dlu Farcasiu, hotarira că la primavéra si ei sê cladésca o frumôsa biserica de pétra.

Perseveranti'a Romaniloru satmareni in cladirea bisericelor si a scololoru este unu presemnu îmbucuratori cu respectu la civilizatiunea lor, pentru că avendu ei locuintiele muselor, cari influentiéza spiritele lor, usioru se voru puté aredicá din pusetiunea de astadi, incatenati de impresiunile si insultele strainiloru, a caroru gertfa este renumitul, dar pré nefericitul Petru Branu si fostulu protop. de Seini adormitul V. Maniu.

Codrcani.

CE E NOU?

Satu'a lui Stefanu celu mare. Comitétulu a incassatu sum'a de 64,004 lei 10 bani; afara de acésta comitétulu are a primí de la comun'a Iasi 10,000 franci. Cu banii incassati s'au cumperatu obligatiuni de ale statului si de ale creditului fonciar ruralu, si s'au depusu aceste valori la cas'a de consemnatiuni. Pentru ceea ce privesce construirea statuei, comitétulu a insarcinatu pe unulu din membrii sei, pe dlu Vasile Alesandri, că sê cerceteze in Paris cu ce pretiu s'ar puté face acésta statua? Dsa a tratatu acolo cu mai multi artisti, dintre cari dlu Cordier, sculptoru, a propusu pretiulu celu mai moderatu, care este de 110,000 franci. Pe langa acésta suma mai adaugându inca 10,000 franci pentru pregatirea terenului si alte chieltueli, resulta că trebue pentru edificarea statuei sum'a de 120,000 franci, — adeca mai de dóue ori atât'a, câtu s'a adunatu pan'acuma. Subscrierea dara se va continuá. Domnitorulu Carolu a scrisu 2000 lei.

Cris'a din orientu totu nu s'a complanatu inca. Éta pe scurtu ce s'a intemplat in septeman'a trecuta.

Sambata s'a promulgatu in Constantinopole constituțiunea turcésca. Totu in acea di s'a deschisu, sub presiedinti'a lui Savfet pasia, prim'a siedintia a conferintiei oficiale. In acésta siedintia s'a predatu lui Savfet pasia hotaririle conferintieloru pregatitóre; acest'a si-a cerutu timpu pentru studiarea loru. A dóu'a siedintia a conferintiei érá decisa pe joi. Armistitiulu se va prelungi cu 14 zile. Delegatul englesu a declarat, că va parasí Constantinopolea, de cumva Turci'a nu va primí hotaririle conferintieloru pregatitóre. In casulu acest'a si flot'a englesa se va rentóree a casa. Asiá dara Turci'a are sê remana de totu izolata. Midhat pasia fu numitu mare-viziru.

Din Bucuresei se deposesiéza, că ministrii dati in judecata au refusat a se infatisiá inaintea comisiunii alese din sinulu camerei, si au declarat că numai judecatoriloru de la curtea de cassatiune se voru supune.

Cernajeff, carele nu si-a pré pututu inmulti laurii in resboiulu acest'a, nu se va mai rentóree in Serbia. In loculu lui a si sositu unu altu generalu russu, Nichitin, carele a si tinutu revista a supra corpuriloru de armata russesci, si dise oficieriloru, că dinsulu a vinitu din porunc'a Tiarului.

Simpathii italiene. Dlu C. A. Rosetti a adresatu directorulu diariului italianu „Lombardia,” o epistola in care accentuandu cris'a in care se afla acuma Roman'i'a, dice — între altele — „pentru ce Itali'a libera se uita la noi cu nepasare? La voi dar, dle si amice, la press'a italiana facemu unu apelu caldurosu! La acestu apelu „Lombardia” — precum cetinu in „Romanulu” — respunde astu-felu: . . . „deca independinti'a Romaniei ar fi espusa la vr'unu pericolu, si deca acésta sentinela inaintata a civilizatiunii latine in oriinte a trebú s'ajunga a fi absorbita, fia ori candu, de elementulu slavu, sperâmu cu taría, că Italia va redicá fórté susu vocea sa pentru aperarea drepturiloru acelu poporu, care e curatu carne din carnea nóstra si sange din sangele nostru si care, cá o santa traditiune, privesce paumentulu Italiei cá papatri'a strabuniloru ei.

La Stulu Nicolae findu serbatórea onomastica a principelui de Muntenegru, Domnitorulu Carolu I Pa felicitatu prin telegrafu. Principele de Muntenegru s'a grabitu a respunde totu prin depesia, multiamindu in termenii cei mai caldurosi pentru urările ce i s'ar tramisu.

Toiletele domnitóreloru din Europa de siguru voru interessá pe cetitóriele nóstre, de aceea vomu povesti câte ceva despre ele. Ex-regin'a Spaniei Isabela are in Europa cele mai frumôse dantele; pretiulu lor se urca la mai multe milióne si forméza unu adeveratu museu; in acest'a sunt dantele din tôte timpurile si tierile; cea mai ssumpa e o toaleta de dantele-alençon, care consta o suta de mii de franci. Regin'a Angliterei Victori'a are o colectiune fórté pretiôsa de sialuri de cashmir; are unu shawl de India, care s'a facutu in decursu de 20 ani; unele din sialurile ei sunt tiesute cu fire de auru, si brodate cu margele si diamante. Si pretiulu acestora se urca la mai multe milióne. Victori'a, care de la mórtea barbatului ei se imbraca fórté simplu, nici odata nu întrebuintiéza aceste sialuri. Cea mai frumôsa colectiune de rubine e a mareducesse de Sachsen-Weimar. Famili'a imperatésca din Russia are cele mai frumôse juvaere de turchisu si margele; ér cas'a regésca englesa posedo o colectiune

förte pretiösa de safiru. Imperatulu Franciscu Iosifu are cea mai bogata colectiune de smaragde.

Biserica si scöla.

Civilisatiune unгурésea. Din Rodna vechia se scrie „Gazetei“, cá — in urmarea unei ordonantie ministeriale — judele processualu de acolo a scösu prin fortia de gendarmi atätu pe doi invetiatori, cátu si pe papöcölu si pruncii, din edificiulu scölei confessiu-rale, care a fostu proprietate privata a acelei scöle. Nu scimu in care secolu traimu! — esclama corespundintele.

Roman'ia a decisu a tramite la universitätile din Francia si Germania siese tineri, si a nume: Unulu pentru sciintiele matematice pure, pe terminu de trei ani si cu conditiune de a obtiné titlulu de doctoru in sciintiele matematice; unulu pentru sciintiele naturale, pe terminu de trei ani si cu conditiune a obtiné titlulu de doctoru in sciintiele naturale; unulu pentru fisica si chimia pe terminu de trei ani, cu conditiune de a obtiné titlulu de doctoru in sciintiele fizice; doi pentru litere, din cari unulu in specialu pentru pedagogia si didactica si altulu pentru filologi'a latina, pe terminu de patru ani fia-care, si cu conditiune de a luá doctoratulu in litere séu in filosofia, si unulu pentru sciintiele de statu si in specialu finantiele si statistie'a pe terminu de doi ani si cu conditiune de a obtiné titlulu de doctoru. Concursulu pentru obtinerea acestoru burse se va tiné la 1 fauru 1877, in palatulu universitätii din Bucuresci. Burs'a ce s'a fixatu este de 3000 lei pe anu.

Societati si institute.

Societatea de lectura a tinerimii de la institutulu pedagogico-teologicu gr. or. romanu din Aradu va arangia la 19 31 dec. siödintia publica cu urmatörea programa: 1. „Descépta-te romane“, esecutatu de corulu vocalu sub conducerea lui L. Siepetianu cl. de c. III. 2. „Imnulu Donnului“, duetu pentru tenoru I. si basso II., esecutatu de S. Luminosu cl. de c. I. si V. Hamsea cl. de c. I. 3. „Influinti'a sciintiei si culturai a supra omenimei“, disertatiune de F. Leu'a cl. de c. I. 4. „Ciobanulu“, solo pentru soprana, esecutatu de I. Baia ped. de c. I. 5. „Sil'a“, poesía de Cesaru Boliacu, dechiamata de P. Ionasiu, cl. de c. II. 6. „Suenire de Mehadia“, esecutata pe flauta de V. Florescu cl. de c. II. 7. „Venatoriulu romanu“, esecutatu de corulu vocalu sub conducerea lui L. Siepetianu cl. de c. III. 8. „Esti unitu séu neunitu“, poesía de Grozescu, dechiamata de D. M. Ardeleanu cl. de c. I. 9. „Balcescu murindu“, solo pentru tenoru I. esecutatu de S. Luminosu cl. de c. I. 10. „Batal'ia de la Calugaveni intre Mihaiu vitézulu si Sinan Pasia“, poesía de C. Aricescu, dechiamata de T. Pacala cl. de c. III. 11. „Doi ochi“, solo pentru tenoru I. esecutatu de V. Florescu cl. de c. II. 12. „Valörea opiniunii publice in raportu cu fericirea omului“, dialogu rostitu de V. Hamsea cl. de c. I. si R. Ciorogariu cl. de c. III. 13. „Tatarulu“, esecutatu de corulu vocalu sub conducerea lui L. Siepetianu cl. de c. III.

Literatura.

„Scöla Romana“, föia pedagogica si didactica pentru interesele instituteloru de cultura si ale organeloru acestora, edata si redactata de Ioanu Candrea si Basiliu Petri in Sibiiu, invita la prenumeratiune pe anulu urmatoriu 1877. „Scöla Romana“ va continuá a esi cá in anulu espiratu odata pe septemana, Vine-

ria, in formatulu si cu pretiulu de mai inainte, si adeca pentru Austro-Ungaria pe anulu intregu 5 fl., pe o jumetate 2 fl. 50 cr.; pentru Romania 16 franci pe anu inclusive porto. La dorinti'a si pentru starea materiala a multoru invetiatori redactiunea a primitu, cá pretiulu foi se se póta respunde si in 4 rate cuartale a 1 fl. 25 cr.; in schimbú pentru acestu favoru prenumeratiunile sunt obligatörie pentru anulu intregu. De la 10 esemplarie unulu se dá rabatu. Abonamentele se se faca de timpuriu si celu multu pana la 1-a januariu 1877 in Sibiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben.)

Din Cernauti primiramu „Calindarul pe anulu 1877“ — redigiatu de dlu Mihaiu Calinescu, secretarulu Societätii pentru cultura si literatur'a romana in Bucovina. Calindarul e bine compusu, si consta 60 cr.

„Revista europeä“ o scriere lunara italiana, in brosiur'a sa din noemvre, publica unu articolu interesantu pentru noi Romanii, cáci in acél'a se descrie förte fidelu miscarea literaria si culturala in anii din urma atätu in Roman'ia, cátu si dincöce de Carpati. In sfirsitu articolulu se ocupa si de societatea pentru fondu de teatru romanu, care in anulu acest'a si-a tinutu adunarea generala la Lugosiu, si dice cá acésta societate tinde in modu satisfacatoru la scopulu seu.

M u s i c a.

La Táborzky si Parsch in Budapesta au apărutu si ni s'au tramisu urmatörele piese musicale nöue, pentru pianu: „Circus“, polca repede, de Filipu Farbach jun., pretiulu 50 cr. — „Csárdás“ (Klarinétos az én nótám fujja . . .) de Tisza Aladár, pretiulu 60 cr. — „Dans la Clairière“, valsu de Filipu Farbach jun., pretiulu 80 cr. Pies'a e dedicata celebrei cantaretie, dömn'a Adéline Patti, marquise de Caux.

Industria si comerciu.

Cass'a de pastrare din Lugosiu a caliatu in concursu. Acést'a nu mai suprinse pe nimene, cáci dupa defraudările descoperite in primavér'ia trecuta, caderea erá cá sigura. Cu töte aceste scirea causá mare sensatiune in giurulu Lugosiului, cu atätu mai vertosu, cáci acésta cassa de pastrare a mai avutu si alte filiale, a nume in Resitia, Caransebesiu si Orsiova, cari — in urmarea caderii ei — asemene au se cada. Cea din Resitia a si anuniatu concursulu; celelalte döue inca voru avé acésta söрте.

Deslegarea ghiciturei de semne din nr. 44:

Remani in suvenir, fiintia adorata,
Tu care cu-a ta lira natiunea ai maritu;
Sè-ti deie Celu putinte cununa meritata,
Sè fia alu teu spiritu si corpu-ti odihnitu!

I. Grozescu.

Bine au ghicit'o dömn'ele si domnisiörele: Fira Serafinu, Emilia Popu n. Marcusiu, Elena Ciple, Ermina Campianu, Sofia Cerniciu.

Deslegarea ghiciturei de semne din nr. 45:

Hah, cum sboru, cum sboru de iute
Scurtele si dulci minute,
Ce-amendoi le numerämu,
Cá din ör'a de 'ntelnire,
Facemu cea de despartire,
Si de nou ne 'nstrainämu!
Bine a ghicit'o dömn'a Emilia Popu n. Marcusiu.

Invitare la prenumeratiune.

Apropiandu-se finea anului, ne luàm voia a rogá de timpuriu pe toti aceia, cari dorescu sè aiba „Familia“, sè binevoiésca a tramite pretiulu, càci si in viitoru numai acelora li vomu tramite fói'a, cari au respunsu inainte pretiulu de prenumeratiune.

La acèsta hotarire ne-a silitu acea esperintia durerósa pentru noi, cà cei mai multi carora li-amu tramisu in anii trecuti fói'a pe asteptare, séu nici la repetitele nóstre invitári nu ni-au tramisu restantiele, séu celu multu au vinitu sè nege, cà dinsii au primitu fói'a; astu-felu apoi noi amu perdutu la publiculu romanescu peste 3000 fl.

Asiá dara sè nu se mire nime, nici sè se supere, cà trebue sè refusàm ori ce rogare, de a se tramite fói'a pe asteptare. Nu mai putemu sè implinimu asemenea cereri. Noi inca trebue sè platimu regulatu in tipografia; ne rugàm dar cà si abonantii nostrii sè platésca regulatu, de cumva voiescu sè aiba fói'a nóstra.

Din parte-ni promitemu, cà vomu nisui a tiné „Familia“ la inaltimea literaturii nóstre. Spre acestu scopu, afara de concursulu vechiloru nostri colaboratori, si alu acelora cari au vinitu sè ne onoreze in decursulu acestui anu, amu mai rogatu inca si pe alti barbati distinsi, cari au si promis a impliní cererea nóstra.

Èr in câtu privesce rubricile de noutáti, acele voru fi nisce oglinde fidele a totu ce le privesce; èr in deosebi ce se atinge de evenimentele cari se pregatescu in orientu, vomu publicá in tóta septeman'a unu resumatu alu loru, cà astu-felu si cetitorii nostrii sè fin in curentulu tuturoru intemplanteloru mai importante, ma le vomu inestrá si cu ilustratiuni, publicandu portretele barbatiloru cari voru jocá roluri mai de frunte in ele.

Vomu publicá in tóta lun'a 2—3 ilustratiuni, si de cumva numerulu abonantiloru nostri va cresce — si mai multe.

„Familia“ va aparé si in anulu viitoru in fiecare septemana odata, duminec'a, cu cuprinsu de o cóla si jumetate.

Pretiulu de prenumeratiune va remané celu vechiu: pe unu anu 10 fl., pe jumetate de anu 5 fl., pe 3 luni 2 fl. 70 cr., — pentru Roman'ia pe unu anu doi galbeni.

Favoruri pentru abonantii „Familiei.“

Toti aceia cari se abonéza la „Familia“ si-potu comandá la redactiunea nóstra cu pretiuri fórté sca-diute urmatórele carti:

1. „*Sclavulu Amorusui*“, romanu originalu, de subscrisulu, in trei tomuri; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 2 fl., pentru altii 3 fl.

2. „*Novela*“, de subscrisulu, in 3 tomuri; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 1 fl. 50 cr., pentru altii 3 fl.

3. „*Poesii*“, de subscrisulu; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.

4. „*Cavalerii Noptii*“, romanu in 5 tomuri mari, de Ponson du Terrail, tradusu de subscrisulu; pre-

tiulu pentru abonantii „Familiei“ numai 2 fl. 50 cr., pentru altii 6 fl.

5. „*Unde nu este rentórcere*“, rómán de Adrien Gabrielly, tradusu de T. Budu; pretiulu pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl.

(Din „Panteonulu Romanu“, — „Columb'a“, — si „Tanda-Manda“ — nu se mai afla de vendiare nici unu esemplaru.)

Dintre tablouri avemu inca numai: „Traianu cu óstea trece Dunarea“, si „Portretulu lui Ionu Brateanu“, — celu d'antâiu pentru abonantii „Familiei“ 60 cr., pentru altii 2 fl., — alu doile pentru abonantii „Familiei“ 50 cr., pentru altii 1 fl. 50 cr.

Dupa aceste ne rugàm de toti amicii foii nóstre „Familia“, sè binevoiésca a o recomandá in cerculu cunoscintiei lor si altora!

Colectantii primescu de la 5 esemplare unulu gratis.

„Siedietórea“

va aparé si in anulu viitoru in tóta lun'a odata, in formatulu de pan'acuma, din candu in candu cu câte unu adausu. Pretiulu pe anulu intregu e numai 1 fl. — Esemplare complete se afla si din anulu 1875 si din 1876; fia-care cursu consta câte 1 fl. Domnii preoti, notari si invetiatori sunt rogati sè adune abonanti pentru acèsta fói'a.

Cu acèsta ocaziune mai anunciàm si

o noua întreprindere literaria pentru poporu.

Cà poporulu romanu, afara de „Siedietórea“ sè mai aiba si altele de cetitu, amu hotaritu cà din candu in candu sè dàm la lumina câte o carticica scrisa in limb'a si dupa priceperea lui.

Cea d'antâia carticica va esi la Craciunu, si va cuprinde in sine:

„Goronulu lui Horia“,

o poveste, scrisa in versuri de subsemnatulu.

Pretiulu unei carticele este numai 5 cr., dimpreuna cu tax'a postala. Inse mai putine decâtu 10 esemplare nu se tramitu. Asiá dara de odata trebue sè se prenumere 10 insi.

Déca acèsta carticica va fi bine primita, vomu dá sub tésu si altele câtu mai curendu.

Ne rogàm de carturarii poporului romanu sè respandésca intre poporu si acèsta întreprindere mai ieftina si decâtu „Siedietórea“, pe care — prin urmare — si cei mai saraci si-o voru puté câstigá.

Budapesta 1/13 decemvre 1876.

Iosifu Vulcanu.

Chiar acuma a aparutu de sub tipariu: „Ranele Natiunii“, romanu originalu in 3 tomuri, de Ios. Vulcanu. Recomandàm acestu opu iubitoriloru de beletristica, cà lectura pentru serile lungi de érna, totu-odata cà premiu pentru Craciunu si anulu nou. Pretiulu unui esemplaru e 2 fl. Prenumerantiloru se va espedá in septeman'a viitóre.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierei nr. 39.